

Journal iranian political sociology

Vol. 5, No.10, dey 2022

<https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.310042.2454>

A sociological account of factors influencing the voters' attitudes towards the policymaking of the electoral institutions in Rasht

This research aims to provide a sociological account of factors influencing the voters' attitudes towards the policymaking of the electoral institutions in Rasht. To narrow down the topic of the research, the electoral institution of the Islamic Parliament as a legislative institution was selected. The method of this research was a survey and a research-made questionnaire was used to collect the data. All the voters who were eligible to vote constituted the population out of which 400 individuals were selected as the sample of the study based on convenience sampling which was implemented due to Corona virus pandemic. The link for the questionnaire was made available through the virtual networks. One of the paramount findings of this study was that the attitudes towards the social order and the intellectual and legible legitimacy have a direct and positive impact on the attitudes towards the policymaking of the electoral institution of the Islamic Parliament. Meanwhile, the correlation between education and the dependent variable was not verified whereas the correlation between age and the dependent variable was negative. Finally, males and females were different with respect to attitudes towards the policy making of the parliament in the sense that the females' attitudes were more positive.

Key words: attitude, policy making, , electoral institution, voters, Rasht

تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی در شهر رشت: مطالعه موردی مجلس شورای اسلامی

مرتضی شعبانی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱

رضا سیمبر^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۰۵

محمد رضا اخضریان کاشانی^۳

چکیده

هدف از انجام این تحقیق تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی در شهر رشت است. به‌منظور تحدید موضوع نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی به‌عنوان یک نهاد قانون‌گذار انتخاب گردید. روش اصلی این تحقیق پیمایش و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه افرادی که واجد رأی‌دادن هستند، تشکیل می‌دهند که از این تعداد ۴۰۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری نیز در این تحقیق خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود. از یافته‌های مهم این پژوهش می‌توان به تأثیر مستقیم و مثبت نگرش به نظم اجتماعی و نگرش به مشروعیت قانونی و عقلانی بر نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی اشاره کرد. از دیگر نتایج می‌توان به عدم رابطه بین تحصیلات و نگرش رأی‌دهندگان و رابطه منفی بین سن و نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی اشاره کرد. هم‌چنین تفاوت زنان و مردان به لحاظ نگرش بر سیاست‌گذاری متفاوت بوده و نگرش زنان مثبت‌تر از مردان بدین لحاظ بوده است.

واژگان کلیدی: نگرش، سیاست‌گذاری، نهاد انتخاباتی، رأی‌دهندگان، رشت

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.^۱

ستاد علوم سیاسی و روابط بین‌الملل دانشگاه گیلان (نویسنده مسئول)^۲

عضو هیأت علمی گروه اندیشه سیاسی اسلام، دانشکده معارف و اندیشه اسلامی دانشگاه تهران^۳

مقدمه

سیاست یا خط‌مشی گذاری فرایندی است که در آن اهداف و ارزش‌های مورد نظر یک حکومت در عمل اجرا می‌شود (جیمز، ۱۹۹۷: ۳). سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها ظرف قانون‌گذاری را تعیین می‌کنند از این رو اعم از قانون هستند. بر این اساس قانون‌گذاری به‌عنوان یکی از مراحل فرایند سیاست‌گذاری به عملیاتی نمودن سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها کمک می‌کند. نقش مجالس قانون‌گذاری در فرایند سیاست‌گذاری تحت تأثیر ساختارها و کنشگران قرار دارد (سینایی و زمانی، ۱۳۹۰: ۶۵-۹۳). ساختارها شامل اختیارات و صلاحیت‌های قانونی مجلس، سازمان درونی مجلس (سازمان حزبی، گروه‌ها و منابع)، جایگاه مجلس در توزیع قدرت و ساختارهای بیرون از مجلس (ساختار اداری و اجرایی، ساختار حزبی و انتخاباتی و تحولات بزرگ سیاسی و اقتصادی) هستند. کنشگران عبارت‌اند از: رئیس مجلس، رئیس قوه مجریه، نمایندگان و گروه‌های نفوذ. این ساختارها و کنشگران در تعامل با یکدیگر نقش مجالس را در فرایند سیاست‌گذاری شکل می‌دهند. (سینایی و زمانی، ۱۳۹۱: ۴)

نکته‌ی دیگر اینکه در دل مفهوم سیاست و سیاست‌گذاری، «تصمیم» و «تصمیم‌گیری» نهفته است و هر تصمیمی، ناظر بر یک انتخاب است. ماهیت و جوهره‌ی اصلی تصمیم‌گیری «انتخاب» است. هر سیاست بیانگر یک تصمیم است و هر تصمیم بیانگر یک انتخاب و از انتخاب بیانگر وجود چندراه و یا چند گزینه است؛ بنابراین اتخاذ هر سیاستی بیانگر تصمیم و انتخاب است که باعث خروج از تحیر و سرگردانی می‌شود. لازمه هر انتخابی «اطلاعات» است. اطلاعات در مرکزیت هر انتخاب، تصمیم و سیاست‌گذاری قرار داد.

انتخابات در دوران معاصر و در روند انقلاب‌های دموکراتیک (قرن ۱۷ به این سو) به تدریج به اسلوب مطلوب و مشروع کسب قدرت سیاسی، حفظ یا تغییر آن بدل شد. سازوکار انتخابات در حقیقت چیزی جز ایجاد قالبی برای قاعده‌مندتر کردن منازعه سیاسی، خشونت‌زدایی و قابل پیش‌بینی ساختن آن نیست. علاوه بر مزیت کلیدی فوق، مزایایی چون جلوگیری از ایستایی سیاسی و شکل دادن به فرایند نهاده‌ای از گردش نخبگان، زمینه‌سازی برای طرح تقاضاهای نیروهای اجتماعی، انطباق با الزامات تحقق و تثبیت مفهوم شهروندی مدرن، افزایش و تقویت تعلق ملی و شهروندی، جلوگیری از رادیکال شدن تقاضاهای اجتماعی باعث شده تا انتخابات

به‌عنوان الگویی کم‌هزینه، مطلوب و مشروع برای منازعه سیاسی و گزینش کارگزاران سیاسی از مشروعیت بالایی در دوران جدید برخوردار باشد. رأی دادن سازوکار اصلی مشارکت توده‌ای در دموکراسی‌ها به شمار می‌رود؛ اما نکته حائز اهمیت اینکه، بر اساس نظریه دموکراسی پیش از هر عمل مشارکت و رأی دادن، آگاهی و فهم سیاسی مردم امری ضروری است و بدون برخوردارگی از حداقل آگاهی، رفتار رأی دادن، در انتخابات یک امر بی‌معنا تلقی می‌شود. (قوام، ۱۳۹۴: ۱۵۱) سیاست‌گذاری‌های نهادهای حکومتی در مفهوم وسیع آن تلاش نظام‌یافته و جهت‌دار به‌منظور دستیابی و تصرف در افکار عمومی است که با شکل دادن به ادراکات، دست‌کاری شناخت‌ها، هدایت رفتارها، تقویت اسطوره‌ها، طراحی ارزش‌ها و ترسیم کلیشه‌های اجتماعی محقق می‌شود. (خرمی، ۱۳۷۶) آنچه بیش از همه یک‌نهاد را مشروعیت می‌بخشد نگرش مثبت مردم نسبت به سیاست‌گذاری‌ها آن نهاد قانون‌گذار است اگر شهروندان به این نتیجه برسند که نهادی برخلاف ارزش‌ها و شرایط سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور عمل می‌کنند بی‌شک نگرش آن‌ها نسبت به آن نهاد منفی خواهد بود. نگرش رأی‌دهندگان در انطباق با وضعیت معیشتی، سیاسی، حقوقی و فرهنگی بر رفتار آنان تأثیرگذار خواهد بود.

این موضوع در شهر رشت نیز با توجه به اینکه به لحاظ تاریخی سیاسی جایگاه ویژه‌ای در ایران دارد از اهمیت بسزایی برخوردار است. وجود رسانه‌های متعدد در شهر و علاقه‌مندی مردم در دنبال کردن اخبار گواه بر این امر است. جهت‌تحدید موضوع، مجلس شورای اسلامی به عنوان یک نهاد انتخاباتی و سیاستگذار انتخاب شده و عوامل مؤثر بر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌های وضع شده آن نهاد مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

پیشینه تحقیق

سینایی و زمانی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان نقش مجالس قانون‌گذاری در فرایند سیاستگذاری؛ به سوی یک الگوی نظری، نقش و جایگاه مجالس قانون‌گذار را در فرایند سیاستگذاری مورد بررسی قرار داده‌اند. آنان به این نتیجه دست یافته‌اند که برای درک موضوع نیازمند ارائه و کاربست یک الگوی نظری یا مدل مفهومی هستند. زیرا این مجالس از جمله نهادهایی هستند که دامنه مداخله آنها در فرایند سیاستگذاری در کشورهای مختلف متفاوت و از تعیین‌کنندگی ماهوی تا اثرگذاری صوری در نوسان است. چارچوب نظری این تحقیق نظریه ساختار-کارگزار بوده که بر اساس این نظریه نقش مجالس قانون‌گذار از دو دسته عوامل ساختاری و کنشگر متأثر است. ساختارها شامل اختیارات و صلاحیت‌های مجلس، سازمان درون مجلس، توزیع

شورای اسلامی

سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی در شهر رشت: مطالعه موردی مجلس
تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به

قدرت در نظام سیاسی و ساخت‌های بیرون از مجلس می‌شوند. کنشگران شامل رئیس و هیئت رئیسه مجلس، رئیس قوه مجریه، نمایندگان و گروه‌های نفوذ هستند. در تعامل این ساختارها و کنشگران و برآیند حاصل از آنها سه دسته مجالس تعیین‌کننده، مؤثر، کم‌اثر و خنثی در فرایند سیاستگذاری در کشورهای مختلف قابل‌شناسایی هستند.

رجبلو و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به بررسی رابطه نگرش نسبت به سیاستگذاری‌های فرهنگی و گرایش به خشونت در فوتبال پرداخته‌اند. شاخص‌های سیاستگذاری در این پژوهش خصوصی‌گرایی، ایدئولوژیزه کردن ورزش، افزایش اختیارات دولت که خود شامل دو بعد سلطه مالی بر ورزش و نظارت بر انتخابات روسای ورزش بوده و گرایش خشونت نیز در دو بعد ابزاری و بازتابی سنجیده شده است. محققان در این تحقیق از روش پیمایش استفاده کرده و از جمله نتایج آن می‌توان رابطه معنی‌داری بین سیاستگذاری فرهنگی و گرایش به خشونت در فوتبال اشاره کرد.

ملک‌الساداتی و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به بررسی ارتباط میان نهادهای انتخاباتی و گرایش‌های بودجه‌ای ملی و منطقه‌ای نمایندگان مجلس شورای اسلامی پرداخته‌اند. این مقاله از یک مدل چانه‌زنی در سیاستگذاری استفاده کرده و قضایای مستخرج از این مدل را با کمک اطلاعات حاصل از تحلیل محتوای تذکرات نمایندگان دوره هشتم مجلس مورد آزمون قرار داده است. نتایج این تحقیق نشان داده است که نمایندگان حوزه‌های ۲ و ۳ کرسی نیز درست به مانند نمایندگان حوزه‌های تک کرسی خدمت‌رسانی به حوزه‌های انتخابیه خود را بیشتر از طریق پیگیری طرح‌های عمرانی دنبال کرده‌اند، اما نمایندگان حوزه‌های دارای ۴ کرسی و بیشتر، این وظیفه را بیشتر از طریق سیاست‌های توزیعی مطالبه نموده‌اند؛ هم‌چنین همه نمایندگان در پیگیری طرح‌های عمرانی صرف‌نظر از اندازه حوزه انتخابیه خود، اهداف منطقه‌ای را بر اهداف ملی مقدم دانسته‌اند. و در پیگیری سیاست‌های بودجه‌ای، نمایندگان حوزه‌های سه کرسی و کمتر برای اهداف منطقه‌ای الویت بالاتری قائل بوده‌اند.

کاظمی، حجت (۱۳۹۸)، در مقاله‌ای به بررسی «کارکردها و کژکارکردهای انتخابات در ایران: به‌سوی تکمیل زنجیره سیاست انتخاباتی» پرداخته است. وی بر این باور است که تکثریابی ساخت سیاسی و فعال شدن شکاف‌های اجتماعی باعث شده تا جمهوری اسلامی طی دو دهه گذشته شاهد فرایند تشدید یابنده‌ای از رقابت‌های انتخاباتی باشد. در کنار تمام کارکردهای مثبت انتخابات در ایران، سویه‌های تاریک این فرایند کمتر شناخته شده است. انتخابات در ایران اغلب

باعث افزایش تنازعات درونی ساخت سیاسی، ایجاد انقطاع‌های بسیار شدید در فرایند سیاست‌گذاری، زمینه‌سازی برای فعال‌سازی و تشدید شکاف‌های اجتماعی (خصوصاً شکاف‌های قومی و مذهبی) و همچنین شکل‌گیری نوعی سیاست ورزی مبتنی بر حامی پروری و تشدید فساد اقتصادی سیاستمداران شده است؛ اما یکی از اصلی‌ترین پیامدهای منفی این فرایند، اثر مشروعیت زادی انتخابات است. این نقش مشروعیت زدا با نقش ضد توسعه‌ای انتخابات در ایران پیوند خورده است. درک چنین ابعادی از لحاظ آسیب‌شناسی فرایندهای دموکراتیک و تلاش برای ارتقای کیفیت سازوکارهای انتخاباتی از اهمیت بالایی برخوردار است. چارچوب پیشنهادی این مقاله برای اصلاح مسیر، سیاست‌گذاری در راستای «تکمیل پنجره نهادی سیاست انتخاباتی» هست.

صفری شالی، رضا (۱۳۹۴)، در چکیده مقاله خود «بررسی رفتار رأی دهندگی ایرانیان در انتخابات مجلس شورای اسلامی» به آن پرداخته، اشاره نمود: تحلیل انتخابات عمدتاً معطوف به کنش‌ها و رفتار سیاسی احزاب و گروه‌های سیاسی مطرح در جامعه است و توصیف و تبیین دال مرکزی جناح‌های سیاسی (مثل جناح اصول‌گرا و اصلاح‌طلب) و تلاش هر یک از جناح‌ها برای غیرت سازی و طرد جناح رقیب پرداخته می‌شود، اما در این نوشتار با استفاده از روش اسنادی، جنبه جامعه‌شناختی موضوع مورد مطالعه قرار می‌گیرد. منظر جامعه‌شناختی بر این مبنا استوار است که آنچه توانسته افراد را تشویق کند تا در انتخابات شرکت کرده و رأی دهند، شرایط اجتماعی، محیطی، اقتصادی و فرهنگی افراد رأی‌دهنده است؛ چراکه بین شرایط اجتماعی افراد و گرایش سیاسی آنان، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد. از این رو، نگارنده سعی دارد به رفتار انتخاباتی بدنه جامعه یعنی مردم در نحوه انتخاب و گزینش نمایندگان مجلس شورای اسلامی بپردازد و برای تحلیل این موضوع از سه الگوی جامعه‌شناسی سیاسی، اقتصاد سیاسی و روان‌شناسی سیاسی بهره گرفته می‌شود. (صفری شالی، رضا، ۱۳۹۴: ۱۱۹)

جمع بندی پیشینه و بیان نوآوری تحقیق

بررسی‌های نگارندگان در خصوص تحقیقات انجام شده بر اساس موضوع این پژوهش بیانگر آن است که تحقیقات بیشتر در دو بخش سیاست‌گذاری و رفتار انتخاباتی بوده است اما آنچه که مدنظر این مقاله است نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری نهادهای انتخاباتی با تأکید بر مجلس شورای اسلامی است. بررسی‌های محققان بیانگر آن است که تحقیقی که به طور مشخص

به بررسی نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاستگذاری‌های نهادهای انتخاباتی پرداخته باشد، مشاهده نشده است.

چارچوب نظری

مشهورترین و مهمترین تئوری در زمینه گرایش را فیش باین و آیزن ارائه کرده اند. به نظر آنها رفتار در پی زنجیره ای از عوامل به وجود می‌آید. به وجود آمدن قصد و نیت به نوبه خود تابع دو متغیر دیگر است:

گرایش به سوی آن رفتار

هنجار ذهنی

متغیر اول (گرایش به سوی آن رفتار) یک متغیر فردی و شخصی است که طی آن فرد انجام یک رفتار (یا یک پدیده) را از نظر خودش ارزیابی می‌کند که آیا خوب یا بد است.

متغیر دوم (هنجار ذهنی) منعکس کننده نفوذ و فشار اجتماعی است که شخص آن را برای انجام

یک کاری (رفتاری) احساس و ادراک می‌کند. (رفیع پور، ۱۳۷۲: ۹)

کارکردگرایی ساختی نیز از جمله الگوهای نظری است که می‌تواند به عنوان چارچوب نظری در بررسی برخی جنبه های رفتار انتخاباتی نظیر تأثیر ارزش ها و نگرش ها در رأی دهی شهروندان مورد استفاده قرار گیرد. در الگوی نظری پارسونز، جامعه به مثابه سیستم در نظر گرفته می‌شود که اجزای آن در همکاری با یکدیگر، انسجام و ثبات اجتماعی را تحقق می‌بخشند. از دید این نظریه، دوام و پایداری نظام اجتماعی در تأمین کارکردهای اساسی آن نظام نهفته است که ساختارهای متناظر خود را در جامعه به وجود آورده‌اند. بر اساس چارچوب نظری مزبور، نظام اجتماعی از چهار خرده نظام تشکیل می‌شود. نظام فرهنگی که در بالاترین سطح این خرده نظام‌ها قرار گرفته، خود از مؤلفه‌هایی نظیر ایدئولوژی، معرفت، باورهای جمعی و ارزش‌ها و آداب و رسوم تشکیل شده و کارکرد آن تأمین پایداری و حفظ الگوهای فرهنگی است. خرده نظام اجتماعی دومین سطح از نظام های اجتماعی را شکل می‌دهد که الزامات کارکردی ساختارهای اجتماعی را به نهادهای اجتماعی تحمیل کرده و از این طریق، انسجام اجتماعی را تضمین می‌کند. خرده نظام شخصیتی در سومین سطح نظام‌ها قرار دارد که در تعیین اهداف و نیز انتخاب روش‌ها و سازوکار دستیابی به اهداف تأثیر می‌گذارد. خرده نظام زیستی در آخرین سطح نظام‌ها قرار دارد که ارگانیسم و محیط طبیعی را در خدمت نظام اجتماعی درمی‌آورد. در

این نظریه، روابط به گونه ای تعریف شده که در آن، سیستم عالی تر، دیگر سیستم ها را کنترل می کند به طوری که سیستم فرهنگی، سیستم اجتماعی، سیستم روانی و سیستم سیاسی به ترتیب سیستم های بعد از خود را کنترل می کنند. (ریتزر، ۱۳۹۰) بر اساس این نظریه چهار بعد اقتصادی (انطباق با وضع معیشتی)، فرهنگی (حفظ الگوهای کیفیت سبک زندگی)، اجتماعی (انسجام و یکپارچگی) و سیاسی (نیل به اهداف و خط مشی ها) می تواند در نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاستگذاری های مجلس شورای اسلامی تأثیرگذار باشد به عبارتی هر چقدر رأی دهندگان احساس کنند سیاست های مجلس با این چهار بعد انطباق دارد نگرش آنان نسبت به این سیاست ها می تواند مثبت تر باشد.

مفاهیم مطرح شده توسط وبر در خصوص مشروعیت نیز می تواند به عنوان یک متغیر تأثیرگذار در نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاستگذاری های مجلس شورای اسلامی در نظر گرفت. وبر سه دسته اقتدار را مشخص کرده: اقتدار سنتی، فرهمند و عقلانی قانونی. انتخاب سنتی بر اساس ویژگی های دینی و ایدئولوژیک است و بر این اساس رهبرانی که از خصوصیات ایدئولوژیکی بالاتری برخوردارند از سوی مردم پذیرفته تر هستند در این مقاله نگرش رأی دهندگان بر اساس ویژگی های سنتی نمایندگان مورد ارزیابی قرار گرفته است. انتخاب فرهمند یا کاریزماتیک بیشتر بر اساس ویژگی های فردی تعریف می شود و معمولاً ویژگی های عاطفی در آن به طور بارزی متبلور است. در این تحقیق نگرش رأی دهندگان نسبت به ویژگی هایی که برآمده از هیجانان و عواطف است به عنوان مشروعیت فرهمند در نظر گرفته شده است. در کنش عقلانی نیز، فاعل کنش به دنبال سود و منفعت بوده و آگاه به اثر فعل خودش است در این نوع کنش عقلانیت در مدار قانون بسیار تأثیرگذار است و کنشگران نیز سیاست هایی که برخاسته از عقلانیت و قانون مداری باشد را بیشتر پذیرا هستند.

فرضیه های تحقیق

- بین نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاست گذاری های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی با نگرش به نظم اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

- بین نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی با نگرش به مشروعیت، رابطه معناداری وجود دارد.
- بین سطح تحصیلات و نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس رابطه معناداری وجود دارد.
- بین سن و نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس رابطه معناداری وجود دارد.
- نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس برحسب جنسیت متفاوت است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ روش کمی و از نوع پیمایش است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌ی محقق ساخته با سؤالات بسته استفاده شد. کلیه افراد واجد شرایط رأی دادن در دامنه سنی ۱۸ سال به بالا شهر رشت جامعه آماری تحقیق را تشکیل می‌دهند. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران محاسبه شد که تعداد آن ۳۸۴ نفر بود به جهت دقت بیشتر تعداد آن به ۴۰۰ نفر افزایش پیدا کرد. روش نمونه‌گیری نیز به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود.

به منظور بررسی اعتبار پرسشنامه مربوط به متغیرهای پژوهش حاضر از روش اعتبار محتوا استفاده شده است؛ که بر قضاوت و داوری متخصصان استوار است. به همین منظور ابتدا معرف-هایی که مفاهیم پژوهش را می‌سنجند یا از پژوهش‌های پیشین که زیر نظر اساتید مجرب، استفاده و اجرا شده‌اند، استفاده گردید و یا برای انتخاب بهترین معرف‌ها برای متغیرهای جدید از نظرات محققین و اساتید دیگر استفاده شد. سپس در نهایت، یک بار دیگر پرسشنامه تدوین شده را به اساتید و متخصصان نشان داده و از نظرات آن‌ها برای تصحیح پرسشنامه کمک گرفته شد. بدین ترتیب پرسشنامه از نوعی اعتبار محتوایی برخوردار است.

برای آزمون پایایی پرسشنامه، شیوه‌های متفاوتی وجود دارد. رایج‌ترین و مناسب‌ترین روش برای سنجش پایایی طیف لیکرت، ضریب «آلفای کرونباخ» است. در این پژوهش نیز از این روش برای تعیین پایایی هر متغیر به طور جداگانه استفاده شده است. هر چقدر مقدار این ضریب به ۱+ نزدیک‌تر باشد، نشان دهنده هماهنگی درونی بالای آیتم‌ها با معرف‌ها است؛ نقطه برش ضریب آلفای کرونباخ عدد ۰/۷ است. به این معنا که مقدار بالاتر از این عدد نشان دهنده

^۱Cronbach

هماهنگی درونی بالای آیت‌ها یا معرف‌ها و مقدار پایین‌تر از این عدد نشان دهنده هماهنگی درونی پایین آیت‌ها یا معرف‌ها است.

جدول شماره ۱: برآورد آلفای کرونباخ جهت سنجش دقت اندازه‌گیری

مقدار آلفا	تعداد گویه	متغیر
۰/۷۸	۱۶	نگرش به سیاستگذاری
۰/۷۷	۸	نگرش به مشروعیت
۰/۸۷	۱۱	نگرش به نظم اجتماعی

با توجه به مقدار ضریب آلفای کرونباخ در جدول بالا (مقادیر بالاتر از ۰/۷۰) می‌توان گفت که معرف‌های مربوط به متغیرهای پژوهش از همبستگی درونی بالایی برخوردار هستند. بنابراین با استناد به مقادیر جدول بالا می‌توان گفت دقت اندازه‌گیری این معرف‌ها به منظور سنجش این متغیرها پایا یا دارای قابلیت اعتماد هستند.

یافته‌ها

توصیف داده‌ها؛ نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها در بخش توصیفی نشان داد ۵۴/۸ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۵/۳ درصد از پاسخگویان زن هستند. ۲۴/۵ درصد از پاسخگویان مجرد و ۷۵/۵ درصد از پاسخگویان متأهل بوده‌اند. هم‌چنین ۹ درصد از پاسخگویان تحصیلات زیر دیپلم دارند. ۲۱/۱ درصد تحصیلات در حد دیپلم دارند، ۳۵ درصد سطح تحصیلاتشان فوق‌دیپلم و لیسانس است و حدود ۳۵ درصد نیز دارای تحصیلات تکمیلی در حد فوق‌لیسانس و دکتری می‌باشند. دامنه سنی پاسخگویان از ۱۸ سال که اولین سن رأی دادن است شروع شده تا ۶۲ سال به بالا هست. بر اساس اطلاعات به‌دست‌آمده ۱۹/۶ درصد از پاسخگویان در گروه سنی ۱۸ تا ۲۸ سال، ۲۲/۹ درصد در گروه سنی ۲۹ تا ۳۹ سال، ۲۲/۶ درصد در گروه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال، ۲۹/۵ درصد در گروه سنی ۵۱ تا ۶۱ سال و ۵/۳ درصد از پاسخگویان در گروه سنی ۶۲ سال و به بالاتر قرار دارند.

یافته‌های توصیفی نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس نشان داد که میانگین نمرات به دست آمده در دامنه ۱ تا ۵، ۳/۶۲ است که این امر بیانگر میانگین متوسط رو به بالا است؛ به عبارت دیگر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نمایندگان مجلس به عنوان یک نهاد انتخاباتی تقریباً مثبت است. میانگین نمرات به دست آمده نگرش به مشروعیت در دامنه ۱ تا ۵، ۲/۱۷ است که نشان از میانگین پایین دارد؛ به عبارت دیگر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به مشروعیت مجلس به عنوان یک نهاد انتخاباتی تقریباً منفی است.

آزمون فرضیه‌ها

بین نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی با نگرش به نظم اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۲- برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین نگرش به نظم اجتماعی و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس

مقدار	آماره	متغیر
.۴۳۵**	ضریب پیرسون	نظم اجتماعی
.۰۰۰	سطح معناداری	
۴۰۰	تعداد	

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین نگرش به نظم اجتماعی و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد‌های انتخاباتی ۰/۴۳۵ است که نشان‌دهنده رابطه مثبت و نسبتاً متوسط بین دو متغیر دارد. سطح معنی‌داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه‌گیری رد می‌شود؛ به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هرچقدر نگرش به نظم اجتماعی مثبت‌تر باشد نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس نیز مثبت‌تر است.

بین نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی با نگرش به مشروعیت، رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۳- برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین نگرش به میدان و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس

متغیر	آماره	مقدار
میدان اجتماعی	ضریب پیرسون	.۵۵۵**
	سطح معناداری	.۰۰۰
	تعداد	۴۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین نگرش به مشروعیت و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی ۰/۵۵ است که نشان از رابطه مثبت و متوسط بین دو متغیر دارد. سطح معنی‌داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه‌گیری رد می‌شود؛ به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده‌شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هرچقدر نگرش به مشروعیت عقلانی و قانونی مثبت‌تر باشد نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس نیز مثبت‌تر است.

بین سطح تحصیلات و نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۴- برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین سطح تحصیلات رأی‌دهندگان و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس

متغیر	آماره	مقدار
تحصیلات	ضریب پیرسون	-۰/۰۳۹
	سطح معناداری	۰/۲۲۱
	تعداد	۳۹۳

ضریب همبستگی مشاهده‌شده بین سطح تحصیلات پاسخگویان و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس در جدول فوق ۰/۰۳۹- است که بیانگر رابطه ضعیف بین دو متغیر است اما از آنجایی که سطح معنی‌داری بالای ۰/۰۵ است فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن همبستگی بین دو متغیر در جمعیت رد نمی‌شود. بدین فرضیه مبنی رابطه بین سطح تحصیلات و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس تأیید نمی‌شود.

بین سن و نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۵- برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین سن رأی‌دهندگان و نگرش

نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس

مقدار	آماره	متغیر
-۰/۱۶	ضریب پیرسون	سن
۰/۰۰۰	سطح معناداری	
۳۹۳	تعداد	

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین سن و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی ۰/۱۶- است که نشان از رابطه منفی و ضعیف بین دو متغیر دارد. سطح معنی‌داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه‌گیری رد می‌شود؛ به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده‌شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هرچقدر سن بالاتر باشد نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی مجلس نیز منفی‌تر است.

نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی مجلس برحسب جنسیت متفاوت است.

به منظور بررسی فرضیه فوق از آزمون تی مستقل استفاده گردید. برآوردهای مربوط به این آزمون، در جدول زیر گزارش شده است:

جدول ۶- آزمون تی با دو نمونه مستقل به منظور بررسی تفاوت نگرش رأی‌دهندگان

نسبت به سیاست‌گذاری مجلس بر حسب جنسیت

متغیر	گروه	میانگین	انحراف معیار	معناداری آزمون لوین (همگنی واریانس‌ها)	آماره T	درجه آزادی	سطح معناداری
							(Sig)
نگرش	مردان	۳/۵۷۵۶	۰/۵۹۵۷۵	۰/۰۰۰	۲/۰۳	۳۶۴	۰/۰۴۲
	زنان	۳/۶۷۳۷	۰/۳۵۵۳۰				

مقادیر جدول بالا بیانگر این است که بین مردان و زنان به لحاظ نگرش نسبت به سیاست‌گذاری تفاوت معنادار وجود دارد ($Sig < 0/05$)؛ بنابراین فرضیه پژوهش مبنی بر وجود تفاوت بین زنان و مردان در نگرش به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی تأیید می‌شود. هم‌چنین نتایج جدول

فوق بیانگر آن است نگرش زنان مثبت‌تر از نگرش مردان نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس است. این نتیجه با احتمال ۰/۹۹ قابلیت تعمیم به جامعه آماری را دارد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها ظرف قانون‌گذاری را تعیین می‌کنند از این‌رو اعم از قانون هستند. بر این اساس قانون‌گذاری به‌عنوان یکی از مراحل فرایند سیاست‌گذاری به عملیاتی نمودن سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها کمک می‌کند. نقش مجالس قانون‌گذاری در فرایند سیاست‌گذاری تحت تأثیر ساختارها و کنشگران قرار دارد. آنچه بیش از همه یک‌نهاد را مشروعیت می‌بخشد نگرش مثبت مردم نسبت به سیاست‌گذاری‌ها آن نهاد قانون‌گذار است اگر شهروندان به این نتیجه برسند که نهادی برخلاف ارزش‌ها و شرایط سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور عمل می‌کند بی‌شک نگرش آن‌ها نسبت آن نهاد منفی خواهد بود. هم‌چنین نگرش رأی‌دهندگان در انطباق با وضعیت معیشتی، سیاسی، حقوقی و فرهنگی بر رفتار آنان تأثیرگذار خواهد بود.

از آنجایی که مجلس شورای اسلامی به‌عنوان یک نهاد انتخاباتی که بر اساس رأی مردم ایجاد شده است به‌عنوان اصلی‌ترین نهاد سیاستگذار در کشور نیز می‌باشد. سنجش نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های این نهاد از اهمیت بسزایی برخوردار است این موضوع در شهر رشت نیز با توجه به اینکه به لحاظ تاریخی سیاسی جایگاه ویژه‌ای در ایران دارد از ضرورت ویژه‌ای برخوردار است. وجود رسانه‌های متعدد در شهر و علاقه‌مندی مردم در دنبال کردن اخبار گواه بر این امر است. در همین راستا این پژوهش به‌منظور تحدید موضوع نهاد انتخاباتی، مجلس شورای اسلامی را برای سنجش نگرش مردم نسبت به سیاست‌گذاری‌هایش سنجیده و عوامل تأثیرگذار بر آن را نیز مورد تحلیل قرار داده است.

نتایج توصیفی این تحقیق بیانگر آن بود که رأی‌دهندگان در مجموع نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس شورای اسلامی نگرش مثبت دارند. هم‌چنین نتایج تحلیلی این مقاله که بر اساس فرضیه‌ها استوار بود بیانگر تأثیر مستقیم و مثبت نگرش به نظم اجتماعی بر نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی بود. این امر بیانگر تأیید نظریه پارسونز در چهار بخش انطباق با وضع معیشتی (بعد اقتصادی)، نیل به اهداف و خط‌مشی‌های سیاسی (بعد سیاسی): در انسجام و یکپارچگی قانونی مطالبات (بعد اجتماعی)، در حفظ الگوهای کیفیت سبک زندگی (بعد فرهنگی) است. به عبارت دیگر هر چقدر رأی‌دهندگان احساس کنند که مجلس شورای اسلامی در سیاست‌هایشان چهار بعد مذکور را در نظر می‌گیرند نگرش آنان

نسبت به آن سیاست‌ها مثبت‌تر خواهد بود. هم‌چنین از دیگر نتایج این تحقیق تأثیر مثبت و مستقیم نگرش به مشروعیت بر نگرش رأی‌دهندگان بر سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی بود. ماکس وبر مشروعیت ناشی از عقلانیت و قانونیت را پایدارترین نوع مشروعیت دانسته است که در این دیدگاه اولاً بر قانونمندی قواعدی که زندگی اجتماعی و سیاسی را میسر ساخته‌اند تأکید می‌شود یعنی قوانین و قواعد غیرشخصی که بسته به اراده شخصی، گروهی، قومی و صنفی خاص نیست. این نتیجه بیانگر آن است که هرچقدر نگرش شهروندان به مشروعیت عقلانی و قانونی مجلس مثبت‌تر باشد نگرش آنان نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس نیز مثبت‌تر خواهد بود.

منابع

- چلبی، مسعود (۱۳۷۵)، جامعه‌شناسی نظم تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران، نشر نی.
- حاجی پور، بهمن؛ حسینی، سید محمود و زارع، ساسان (۱۳۹۵)، شناسایی عوامل کلیدی موفقیت در رقابت انتخاباتی با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری (ISM) (مورد مطالعه: رقابت انتخاباتی مجلس شورای اسلامی شهر تهران)، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال نوزدهم، شماره ۷۰: ۱۵۷-۱۲۹.
- خرمی، قاسم (۱۳۷۶)، افکار عمومی و تبلیغات، ماهنامه بصائر، شماره ۲۵، سال چهارم.
- دانایی فرد، حسن، کاظمی، سید حسین (۱۳۸۹). پژوهش‌های تفسیری در مطالعات سازمان: پدیدارشناسی و پدیدانگاری. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- رجبلو، علی، زارع، علیرضا و زارع حکیمه (۱۳۹۲) بررسی رابطه نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و گرایش به خشونت در فوتبال، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر، سال هفتم، شماره چهارم، پیاپی (۲۳)، زمستان ۱۳۹۲
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۲)، سنجش گرایش روستاییان نسبت به جهاد سازندگی، تهران: وزارت جهاد سازندگی.

- سینیای، وحید و زمانی، سمیه (۱۳۹۱)، مجلس شورای اسلامی و سیاست‌گذاری در ایران (۱۳۸۷-۱۳۹۵)، دوفصلنامه علمی- پژوهشی " پژوهش سیاست نظری " دوره جدید، شماره یازدهم: صص ۳۵-۱.
- صدفی، ذبیح اله (۱۳۹۷)، روش تحقیق کاربردی تهران: جامعه‌شناسان.
- صفری شالی، رضا (۱۳۹۴)، بررسی رفتار رأی‌دهندگی ایرانیان در انتخابات مجلس شورای اسلامی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال هیجدهم، شماره سوم.
- فضل‌زاده، غلیرضا؛ انبیایی، محمد رضا و متفکر آزاد، محمد علی (۱۳۹۷)، تبیین استراتژی‌های تبلیغات سیاسی داوطلبان انتخابات ریاست جمهوری، مطالعات مدیریت راهبردی، شماره ۳۳: صص ۱۳۰-۱۱۵.
- قوام، عبدالعلی؛ نوری، مختار (۱۳۹۴) تحول پارادایمی از نوسازی سیاسی مدرن به پسامدرنیسم: مطالعه موردی احزاب و جنبش‌های اجتماعی جدید، فصلنامه مطالعات سیاسی، سال هشتم، شماره ۲۹، پاییز ۱۳۹۴
- کاظمی، حجت (۱۳۹۸)، کارکردها و کژکارکردهای انتخابات در ایران: به سوی تکمیل زنجیره سیاست انتخاباتی، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، سال هشتم، شماره ۳۰: صص ۴۴-۹.
- ملک‌الساداتی، سید سعید، سلیمی فر، مصطفی، لطفعلی پور، محمدرضا و هادی قوامی (۱۳۹۲) نهادهای انتخاباتی و گرایش‌های بودج‌های ملی و منطقه‌ای نمایندگان مجلس شورای اسلامی ایران؛ تحلیل محتوای تذکرات نمایندگان دوره هشتم، مجله اقتصاد و توسعه منطقه‌ای سال بیستم، دوره جدید شماره ۵، نیمه اول ۱۳۹۲.
- نرگسیان، عباس، طهماسبی آقبلاغی، داریوش و دیندار، یاشار (۱۳۹۳)، مطالعه تأثیر ابزارهای بازاریابی سیاسی بر مشارکت عمومی (مورد مطالعه: شهروندان منطقه ۵ شهر تهران)، مدیریت دولتی، دوره ۶، شماره ۳: صص ۶۲۴-۶۰۳.
- نرگسیان، عباس؛ دیندار، یاشار؛ طهماسبی آقبلاغی، داریوش (۱۳۹۴)، مطالعه تأثیر ابزارهای مدرن بازاریابی سیاسی بر مشارکت سیاسی، اعتماد عمومی و انسجام ملی (مطالعه شهروندان منطقه ۶ شهر تهران)، مدیریت فرهنگ سازمانی، دوره ۱۳، شماره ۴: صص ۹۹۵-۱۰۱۷.
- Duke, James T, 1976. Conflict and power in social Life. Provo, Utah: Brigham Young university Press.

- James, Simon (1997), British government reader in policy making, London: Rutledge.